

REVISTA CICSA

serie nouă

XI/2025

Consiliul Științific/ Scientific Board:

Prof. Dr. Paolo **Carafa** – Sapienza University of Rome, Italy

Prof. Dr. Carol **Căpiță** – University of Bucharest, Romania

Prof. Dr. Miron **Ciho** – University of Bucharest, Romania

Assist. Prof. Dr. Emna **Ghith-Hmissa** – University of Sousse, Tunisia

Prof. Dr. Andreas **Gutsfeld** – Université de Lorraine (Nancy 2), France

Prof. Dr. emer. Antal **Lukacs** – University of Bucharest, Romania

Prof. Dr. Ecaterina **Lung** – University of Bucharest, Romania

Prof. Dr. emer. Gheorghe-Vlad **Nistor** – University of Bucharest, Romania

Dr. Cristian Eduard **Ștefan** – Institute of Archaeology „V. Pârvan”, Bucharest, România

Prof. Dr. Christoph **Uehlinger** – Universität Zürich, Switzerland

Dr. Mădălina **Vârtejanu-Joubert** – Institut national des langues et civilisations orientales
(INALCO), Paris, France

Prof. Dr. Anton Carl **van Vollenhoven** – North-West University, South Africa

Lect. Dr. Daniela **Zaharia** – University of Bucharest, Romania

Comitetul de Redacție/ Editorial Board

Florica (**Bohîlțea**) **Mihuț** – University of Bucharest

Diana **Pavel** – University of Bucharest

Mădălina-Teodora **Comănescu** – Site Administrator

ISSN 2457 – 3809

ISSN – L 2457 – 3809

<https://cicsaunibuc.wordpress.com/revista/revista-online>

Cuprins/ Contents

Studii/ Studies

A. Papers of the International Colloquium on “Epistolography, knowledge, and the Ancient World”, Bucharest, October 3-4, 2025

Carlos HEREDIA CHIMENO – Letters from a Broken Republic: Cicero’s Correspondence and Constitutional Transgression (91–79 BCE)	5-17
Florentina NICOLAE – The Silence of Men, reflected in “Heroides”, the imaginary letters of love written by Publius Ovidius Naso.....	18-25
Lorenzo MONACO – L’immagine delle campagne daciche traianee e di Decebalo in Plinio il Giovane, <i>Ep.</i> , 8. 4. 2.....	26-38
Jörg VON ALVENSLEBEN – Fronto’s letter <i>De nepote amisso</i> as lament, self-consolation and self-reflection.....	39-49
Giovanni TAGLIALATELA – Die Verwirklichung des quintilianischen Lehrideals in Fronto Pädagogische Tugenden und Lehren durch Briefe.....	50-68
Mariana BODNARUK – Inscribing Senatorial Authority: Epigraphic Epistles and Senatorial Legislation from Constantine I to Theodosius I.....	69-89
Ethan CHILCOTT – <i>Varietas</i> in the <i>Variae</i> : Erudition and Audience in Cassiodorus’ <i>Epistles</i> ...90-113	
Lorenzo MONACO – <i>Licet interdum confabulationis tale conuiuium doctrinae quoque sale conditur</i> : Jerome’s letters to Marcella, and biblical exegesis in epistolary form.....	114-127
Titus SARKAR, Letters of Obligation: Debt, Trust and Moral Economy in the Lekhapaddhati.....	128-140

B. Papers of the 13th annual session of CICSA, “Circulația persoanelor, a bunurilor și a ideilor (din Preistorie în Antichitatea Târzie)”/ ‘Movement of persons, goods, and ideas (from Prehistory to the Late Antiquity)’, Bucharest, April 25-26, 2025

Ioana-Teodora STAN – The Panathenaic amphorae: an instrument for the propagation of Athens’ discourse and a subject of symbolic conflict.....	141-150
Ana-Maria BALȚĂ – When distance is not an obstacle. Several preliminary considerations on <i>Liberalitas</i> coin types of <i>Nikopolis ad Istrum</i> and <i>Marcianopolis</i>	151-166

Aurelia PARASCHIV, Alexandra-Clara ȚÂRLEA – Roman glass vessels in funerary contexts from Tomis and Callatis. A reassessment of older publications.....167-194

C. Interpretări și analize/ Interpretations and Analyses

Darius COVACIU – The ecclesiastic status of the see of Tomis between the 4th and 6th centuries. Reading notes on Ionuț Holubeanu’s research.....195-211

D. Recenzii și prezentări de carte / Reviews and Book Presentations

Sergiu Popovici, *Cultura Usatovo. Arheologia funerară a unei societăți din epoca bronzului*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2023, 475 pag., ISBN 978-606-537-623-6 – Elena FERARU.....212-214

Anthony A. Barrett și John C. Yardley, *The Emperor Caligula in the Ancient Sources*, Oxford, Oxford University Press, 2023, 203 pag., ISBN 978-0-19-885457-9 – Andreea Luisa MIHAL.....215-218

Eckart Frahm, *Assyria. The Rise and Fall of the World’s First Empire*, New York, Basic Books, 2023, 528 pag., ISBN: 9781541674400 – George Cătălin ROBESCU219-221

Daniel Unruh, *Talking to Tyrants in Classical Greek Thought*, Liverpool, Liverpool University Press, 2023, VIII+272 pag., ISBN 978-1-78962-123-5, ISBNe 978-1-78962-426-7 – Ioana-Teodora STAN....
.....222-224

Daniela Zaharia, Vladimir Crețulescu (coords), *Sensibilități, obsesii, fobii și istoriile lor neașteptate / Sensitivities, Obsessions, Phobias, and Their Intriguing Histories*, 2024, Editura Universității din București, 282 pag., ISBN: 978-606-16-1499-8 – Cristina POPESCU.....225-227

Plutarh, *Vorbele de duh ale spartanilor*, traducere din greaca veche, studiu introductiv și note de Liviu Mihail Iancu, ilustrații de Mihail Coșulețu, București, Editura Humanitas, 2024, 200 pag., ISBN 978-973-50-8647-3 – Florica (BOHÎLȚEA) MIHUȚ.....228-231

E. Rezumate teze de licență și disertație/ Abstracts of Bachelor and Master Theses

Maria-Irina SOCOLAN – *A Comparative Analysis of Mithraic Imagery: The Regional Adaptation of the Tauroctony in Dacia*, (abstract of the Bachelor’s Thesis, 2025).....232-245

Cronica activității CICSA, anul 2025, Florica (BOHÎLȚEA) MIHUȚ.....246-247

Daniel Unruh, *Talking to Tyrants in Classical Greek Thought*, Liverpool, Liverpool University Press, 2023, VIII+272 pag., ISBN 978-1-78962-123-5, ISBNe 978-1-78962-426-7

Ioana-Teodora STAN

Universitatea din București

<https://www.doi.org/10.31178/cicsa.2025.11.17>

Daniel Unruh este cadru didactic al Universității Cambridge, unde predă greaca veche, literatură și istorie. Cercetarea sa se axează pe studiul evoluției gândirii politice și sociale, precum și pe studiul relației dintre spațiul civic și puterea politică în mentalitatea greco-romană¹.

Unruh urmărește în *Talking to Tyrants in Classical Greek Thought*, bazată pe lucrarea sa de doctorat, perspectivele scriitorilor antici asupra relațiilor dintre cetățeni și monarhi, în special, modul în care aceștia ar trebui să interacționeze cu monarhii. Scrierile lui Herodot, Xenofon, Isocrate, Platon și Demostene sunt analizate și interpretate prin intermediul unor metode inspirate din teoria comunicării interculturale, precum se anunță încă din introducerea cărții. Lucrarea este compusă din opt părți: introducerea, șase capitole care prezintă analiza de la baza cercetării și un epilog. Fiecare parte a cărții este împărțită în mai multe secțiuni, ceea ce facilitează lecturarea lucrării.

Primul capitol, denumit *Intercultural Interaction in Herodotus and the Fifth Century*, ilustrează convingerile lui Herodot asupra faptului că monarhii nu sunt capabili și nu ar dori să își modifice discursul pentru a-l adapta pentru interlocutorii lor, iar cetățenii riscă să își piardă identitatea, adaptându-se la perspectiva monarhilor. În cadrul capitolului sunt analizate cele trei discursuri referitoare la formele de guvernare, din cartea a III-a a *Istoriilor*, și diferite instanțe în care cetățeni greci interacționează cu monarhi, precum interacțiunile dintre Solon, Alcmeon și Cresus. Asupra unor aspecte analizate este adusă în discuție și perspectiva lui Aristotel. De asemenea, în unele instanțe sunt invocate situații similare din istoria actuală.

Al doilea capitol, *Re-educating the Tyrant in Xenophon's Hiero*, prezintă o schimbare de perspectivă asupra interacțiunii cu monarhii. Capitolul expune ideile ilustrate în lucrările lui Xenofon, dar se axează pe dialogul dintre poetul Simonides și Hiero, tiranul din Siracusa. În cadrul dialogului, Simonides dă dovadă de calitățile unui „interculturalist”, prin folosirea practicilor de bun negociator și a strategiei diplomației morale, ceea ce îi permite să pătrundă

¹ *Historiai*, Daniel B. Unruh: <https://danielbunruh.wordpress.com/about/>, accesat la data de 24.05.2025.

în universul cultural și moral al interlocutorului său. Prin acestea, poetul inițiază o reconstrucție civică a tiranului. Perspectiva lui Xenofon este comparată cu aceea a lui Herodot, iar analiza surselor literare este secondată de surse epigrafice și de paralele din perioada contemporană.

Cel de al treilea capitol, intitulat *Intercultural Communication in Xenophon's Anabasis*, se concentrează tot pe viziunea lui Xenofon, pentru a evidenția modul prin care acesta a „anticipat” ideile teoriei comunicării interculturale. Analizarea interacțiunilor, avute de către greci cu alte popoare din imperiul persan, ilustrează prejudecățile și lipsa de înțelegere a culturilor diferite, ceea ce determină ca părțile implicate să nu perceapă negocierile în același mod.

Al patrulea capitol, *Isokrates. Making Laws for Monarchs*, se axează pe lucrările lui Isocrate, dar se pune accentul pe scrisorile sale către diverși lideri autocrați, precum regele Nicocles din Salamis, Filip al II-lea, Alexandru cel Mare sau Timotheus din Heraclea Pontica. Perspectiva lui Isocrate ar anticipa concepția modernă care se opune interculturalismului și care susține că practicile diplomatice sunt la nivelul de dezvoltare la care diplomații folosesc un limbaj profesional al domeniului. În viziunea lui Isocrate, cultura și structura socială nu reprezintă obstacole pentru un bun orator. Cu toate acestea, abordarea sa are anumite limite, ilustrate prin faptul că apelează la tehnici de comunicare interculturală în scrisoarea către Filip al II-lea. Perspectiva lui Isocrate este comparată cu aceea a lui Xenofon și sunt consultate informații din afirmațiile lui Demostene.

Cel de al cincilea capitol din lucrare, cu denumirea *A Platonic Rejoinder*, atrage atenția asupra faptului că este dificil de identificat care sunt principiile pe baza cărora Platon își construiește perspectiva. Ideile care se regăsesc în mod repetat în lucrările sale, precum și ideile care nu sunt combătute în cadrul dezbaterilor, pot să fie considerate că aparțin filosofului². Este subliniat faptul că, în scrierile sale, Platon condamnă încercarea de a educa monarhii, având o viziune asemănătoare cu Herodot, dar îl găsim pe acesta și pe discipolii săi în ipostaza în care consiliază diverși conducători autocrați. În cazul lui Platon este analizată interacțiunea cu Dionysios al II-lea. În cadrul capitolului sunt examinate principalele lucrări ale lui Platon, dar și șapte dintre cele treisprezece scrisori care i-au fost atribuite, deși Unruh nu se declară convins de argumentele aduse pentru a îl numi pe filosof drept autor al scrisorilor.

Al șaselea capitol din cadrul cărții, intitulat *From Theory to Practice. Talking to Tyrants in Demosthenes and his Contemporaries*, ilustrează tensiunea și anxietățile care caracterizau comunitatea ateniană în secolul al IV-lea î.Hr. Pe de o parte, protejarea libertății și dreptății era

² Unruh 2023, 152.

componenta centrală a identității ateniene, pe de altă parte, relațiile cu monarhii erau necesități din punct de vedere economic și strategic pentru Atena, în pofida faptului că asocierea cu liderii autocrați nu era sigură pentru statele constituționale. Diplomația ateniană tradițională prezintă anumite lipsuri în interacțiunile cu monarhii, iar polifonia grupului democratic de ambasadori este percepută drept o slăbiciune a comunității de către conducătorii autocrați. Discursurile lui Demostene, care au fost cele mai bine conservate până în zilele noastre, și ale contemporanilor săi, precum Eschine, sunt analizate alături de surse epigrafice pentru a evidenția discrepanța dintre idealul discursului atenian și practica diplomatică a secolului al IV-lea î.Hr.

Ultima parte a lucrării, *Epilogue: A Lasting Legacy*, poate să fie împărțită în două secțiuni. Partea incipientă a epilogului ilustrează faptul că dispare paradigma interculturală în perioada elenistică, pe baza scrierilor lui Diogenes Laertius, Plutarh, Aristotel, Demetrius din Falera, Diodorus Siculus, Photios și a informațiilor din sursele epigrafice. Acest fenomen se întâmplă în contextul în care monarhia era o parte majoritară a scenei politice. În ultima parte a epilogului, Daniel Unruh evidențiază ideea că problemele actuale ale societăților noastre nu și-ar găsi soluțiile în scrierile gânditorilor antici, în ciuda faptului că există în perioada contemporană numeroase situații similare celor din antichitate. De asemenea, Unruh subliniază faptul că este dificil de spus cât de eficiente au fost soluțiile respective la momentul formulării lor. Cu toate acestea, ar exista câteva lecții din antichitate care pot fi aplicate în perioada contemporană. Autorul invită cititorul să aleagă singur care sunt aceste lecții, iar apoi oferă patru sugestii proprii. Unruh atrage atenția asupra faptului că, în contextul ascensiunii diverșilor lideri cu viziuni autoritare, abordarea interculturală și strategia diplomației morale nu sunt lipsite de riscuri, iar înțelegerea se poate transforma chiar în simpatie.

Conchizând, *Talking to Tyrants in Classical Greek Thought* oferă o nouă abordare asupra diplomației ateniene, prin analiza bazată pe teoria comunicării interculturale. Explicarea clară și concisă a contextelor istoriei antice și a conceptelor politologice, prezentarea fiecărui autor aflat în centrul analizei, alături de structura și limbajul ușor de urmărit, oferă unui public mai larg accesul prin lectură la lucrarea scrisă de către Daniel Unruh.